

talis est ipsa differentia essentialis, vel individualis, et intrinseca formæ absolutæ, et ideo mutari non potest, non facta mutatione in forma absoluta, unde si contingat talem respectum pendere in fieri, et conservari ab objecto extrinseco, sive in ratione efficientis, sive in ratione termini: tunc sicut objecto ablato mutatur in actu respectus ad ipsum, ita mutatur ipse actus. Sic enim visio corporalis Petri, mutato Petro, mutatur, non solum in respectu, sed etiam in entitate absoluta: et delectatio de bono præsentis apprehenso, mutata apprehensione mutatur in suo absoluto.

25. *Proposita doctrina variis rationibus confirmatur.*—Et hinc confirmantur, et explicantur aliæ rationes, quibus hæc veritas confirmari solet, una est quia determinatio actus ad tale objectum est perfectio intrinseca ipsi actui. Quod alii dicunt, objectum esse perfectionem intrinsecam actus, sed minus proprie, quia objectum semper est intrinsecum, tamen ordo actus ad objectum intrinsecus est, et ille ordo est perfectio intrinseca actus: imo est absoluta in se, licet per modum transcendentalem respectus explicetur; ergo non potest actus amittere, vel acquirere ordinem ad aliud objectum, nisi in sua entitate, et perfectione intrinseca mutetur. Neque obstat distinctio de objecto primario, et secundo: tum quia ad utrumque habet actus transcendentalem respectum, qui mutari non potest, non mutato actu: tum maxime, quia visio beata non transit, ut sic dicam, ad objectum secundarium, nisi per primum: et ideo non potest aliter se habere ad objectum secundarium, quin etiam aliter se habeat ad primum. Et hinc oritur alia ratio, qua in dicto, cap. 26, usus sum. Quia Angelus non videt res in Deo, nisi ex vi visionis Dei: ergo non potest aliquid novi videre in Deo, nisi aliter Deum ipsum videndo; ergo opus est, ut visio illa etiam circa primum objectum mutetur, si circa secundarium variatur.

26. *Quorundam responsio impugnatur.*—Tertia ratio est, quia intellectus videndo rem trahit illam ad se; ergo si novam rem videt in Verbo, novam rem ad se trahit, et consequenter aliquam mutationem in se facit. Respondent aliqui negando ultimam consequentiam, quia illa tractio non est realis, sed intelligibilis. Sed vel non est bona distinctio, vel non recte accommodatur, nec satisfacit. Quia tractio illa intelligibilis etiam est realis (sumendo reale, transcendentaliter, et in tota sua latitudine:) alias esset tractio ficta, et solum ens

rationis: licet ergo sit tractio intelligibilis, quia est per apprehensionem, et representationem quamdam, nihilominus est realis, et per formam realem fieri debet, et hoc satis est, ut fieri debeat per mutationem realem, id est, secundum aliquam formam realem intellectui representantem. Sicut etiam apprehensio objecti in actu primo, prout fit per speciem intentionalem, quædam tractio est objecti ad potentiam, quæ intentionalis quidem, seu intelligibilis est, et nihilominus realis est, et per realem immutationem fit, quia sine formæ reali fieri non potest. In illo ergo sensu non recte fit distinctio. Si autem tractio realis specialiter dicatur, tractio veluti materialis, per quam res prout in se est, trahitur, sic verum est, intellectum non trahere ad se realiter objectum visum. Sic autem non vitatur vis rationis, et male accommodatur distinctio ad negandam consequentiam, quia sine tractione illa materiali, ad tractionem representativam (ut sic dicam) necessaria est realis imago, secundum quam debet fieri mutatio in forma representante formaliter, id est, realiter informando intellectum, ut possit illi novam rem representare, et ipse possit illo modo rem novam ad se trahere.

27. Quarto urgetur hoc amplius, quia ut intellectus aliquid actu videat, necesse est, ut ad illud actualiter attendat, ergo ut de novo aliquid in Verbo videat, necesse est ut novam attentionem ad rem realem adhibeat; ergo necesse est, ut aliquam mutationem in se, et consequenter in actu videndi faciat. Primum antecedens notum est ex philosophia, et prima consequentia ex terminis videtur æque nota. Quia quod est de intrinseca ratione visionis secundum se et absolute sumptæ, est cum proportionem de ratione omnis particularis visionis. Item, quia attentio necessaria ad cognitionem est illa, quæ ad objectum cognitum terminatur; ergo quoties novum objectum cognoscitur, seu videtur, specialis attentio ad tale objectum necessaria est. Jam vero probatur secunda consequentia: quia attentio intellectus non est nisi peculiaris efficientia intellectus circa actum, per quem tendit in rem cognitam, ut ex philosophia suppono, et dicam in tertio tractatu de Anima. Quia nihil aliud excogitari potest et quia propter hanc causam non potest, quis cognoscere, nisi per actum quem facit. Necessarium ergo est, ut ad novam attentionem nova sit efficientia: per novam autem efficientiam aliquid novi fieri necesse est; ergo aliqua mutatio fieri debet in subjecto, circa

quod illa efficientia versatur. At vero intellectus attendendo ad objectum non efficit nisi in se actum illum, quod tendit in objectum, seu (quod perinde est) efficit in se actum, quo sibi formaliter representat objectum, seu illud ad se intelligibiliter trahit; ergo per illam efficientiam aliquam mutationem facit in se, et in actu videndi. Atque ad hanc rationem reducitur alia, quæ sub aliis terminis fieri solet, quasi argumentando a contrario, quia omnia principia visionis Angeli in Verbo, intellectus, lumen, et essentia divina immutata semper manent: utique non solum in entitatibus suis, seu in essendo (ut sic dicam) sed etiam in efficiendo; ergo per eandem visionem semel factam, et immutatam nihil novi videri potest. Probatur consequentia, quia ad videndum aliquid de novo, requiritur nova attentio, et consequenter nova efficientia. Antecedens vero commutata ratione probatur, quia si principia visionis mutarentur in efficiendo, in ipsa visione mutationem facerent.

28. *Solutio aliquorum quam exemplo divinæ scientiæ stabiliunt.*—Non tamen solutio satisfacit. — Sed hic iterum respondent sufficere immutationem objectivam, quod est dicere, mutationem in objectis factam satis esse. Potestque hoc confirmari exemplo scientiæ visionis Dei: nam sine mutatione sui per mutationem objectorum videt rem esse futuram, vel præsentem. Ita ergo potest intelligi in visione beatifica creata. Sed responsio non satisfacit, quia licet objectum aliter, et aliter se habens aptum sit de se aliter, et aliter cognosci, id non satis est, ut cognoscatur, nisi potentia ad illud attendat, et ad mutationem, quæ in ipso fit: non potest autem potentia creata ita attendere nisi aliquid efficiendo; ergo si potentia nunc non videt objectum, quia non est, non attendit ad illud; ergo quando postea objectum est, necesse est, ut denuo ad illud attendat, ut ipsum cognoscere possit; ergo in ipso cognoscere, necessaria est mutatio præter mutationem objecti.

29. *Exemplum quoque in tribus dissimile.*—Neque est simile de divina scientia increata. Imprimis, quia illud est singulare mysterium divinæ scientiæ propter ejus infinitatem, et immutabilitatem, quod non est sine fundamentum extendendum ad creatam scientiam. Sicut etiam voluntas Dei aliquid libere vult sine ulla reali additione in sua voluntate, quod voluntati creatæ, quantumvis supernaturaliter sive in via, sive in patria tribui non potest. Deinde quia Deus non scit, nec considerat, ali-

quid in se efficiendo, sicut considerat creatura: unde attentio ad objectum in divino intellectu non est per efficientiam, quia non est per modum potentiæ, quæ ab actu primo ad secundum transit: sed est attentio (ut sic dicam) formalis, et per essentiam, et ideo in se immutata permanens, objectum prout est, et omnem mutationem, vel mutationis umbram (ut sic dicam) in ipso futuram, tanquam sibi præsentem necessario intuetur. Secus vero est de intellectu creato quantumvis elevato, quia non attendit nisi efficiendo, et ab actu primo in secundum se reducendo: et ideo nihil potest de novo considerare, nisi aliquid novi in se faciendo. Denique divina scientia necessario in se continet rationes omnium rerum possibilium secundum omnes conditiones individuantes, et possibles, et secundum omnem dependentiam, quam habere possunt ab omnibus causis, et ab ipsa etiam voluntate libera Dei, quam etiam ipsa divina scientia comprehendit: et ideo aequaliter intelligimus, fieri posse, ut eo ipso, quod res aliter, vel aliter futura sit, totum id divina scientia sine mutatione sui representat: visio creata Angeli, cum primum fit, ea tantum representat, quæ per illam cognoscuntur, et fieri potest, ut rem quam non videt futuram, etiam ut possibilem in se non cognoscat, et præterea ignorat etiam, quid de illa Deus libere decreverit, quomodo ergo potest mens capere, et illa etiam visio postea eandem rem factam actu representet sine mutatione sui, et sine nova videntis attentione, et effectione.

30. *Sexta ratio.*—Ex quibus possumus novam rationem formare, quæ tam hanc, quam præcedentem optime declarat et confirmat. Quia quando Angelus nunc non videt in Verbo aliquem effectum priusquam fiat, et postea videt in Verbo illum effectum jam factum, vel illa cognitio talis effectus libere videtur in Verbo ex parte Dei: ita ut non resultet extensio visionis ad effectum omnino necessarium eo ipso, quod effectus fit, sed illo adhuc facto possit per eandem visionem non videri, si Deus pro sua libertate nolit illud representare: vel potius posito effectu statim quasi per naturalem resultantiam per talem visionem videtur. Si primum dicatur, intelligi non potest quomodo effectus jam factus et non visus, postea videatur sine mutatione in ipso vidente, ut videns est, atque adeo in ipsa visione. Quia jam ibi non intercedit nova mutatio ex parte objecti, quia supponitur existens et non visus: sola autem voluntas libera Dei, si non facit

mutationem in rebus, non sufficit, ut res non visa postea videatur: quia voluntas nihil efficiens solum comparatur ad rem volitam tanquam ad objectum, quod non immutat, et tunc maxime urget argumentum factum, quod ille transitus ab una contradictoria in aliam, requirit aliquam mutationem in qua fundetur: in Deo autem esse non potest; ergo debet esse in rebus aliis. Unde nihil juvat dicere, quod essentia divina potest libere repræsentare creaturas in seipsa, quia est speculum voluntarium. Potest enim libere repræsentare creaturas, quatenus potest dare talem vel talem visionem sui: tamen posita visione, non potest intelligi talis repræsentatio mere libera sine alio fundamento in visione, vel saltem in rebus ipsis. Præsertim quia creaturæ non videntur in essentia divina, tanquam in imagine objective repræsentante illas, sed tanquam in causa, ut alibi ostensum est.

31. *Evasioni occurritur.* — Si vero dicatur, rem illam eo ipso quod est, necessario videri in Verbo per talem visionem, quamvis prius non videretur, sequitur imprimis rem incipere videri per solam relationem prædicamentalem resultantem ex positione termini: quod impugnatum est, et est inintelligibile, quia relatio prædicamentalis, vel nihil rei de novo est, sed addit tantum denominationem extrinsecam, vel saltem non pertinet ad actionem vitalem per se, nec potest effectum ejus formalem complere. Quia nec specialem attentionem, nec vitalem efficientiam requirit. Deinde ad illam resultantiam esset necessarium, ut talis visio, prius, et de se esset repræsentativa talis rei secundum totam entitatem ejus, quia hæc repræsentatio est de essentia actualis cognitionis, et non additur illi visioni, quando res visa incipit esse, juxta contrariam sententiam, nam alias fieret mutatio in ipsa visione, quia vis illa repræsentativa aliquid est in ipsa visione. Si autem illa visio jam habebat illam vim repræsentativam, actu illam conferebat formaliter intellectui: quia non aliter eam confert, quam informando, et jam illum informabat. Ergo jam intellectus videbat illam rem priusquam fieret, et consequenter videbat illam secundum omnes conditiones existentiae: sicut postea illam præsentem videt, quia totam repræsentationem actualem prius habebat. Unde fit, ut prius illam rem videret, ut futuram, vel potius, ut præsentem in æternitate. Nam, ut recte dixit divus Thomas, in illa quæst. 8, de Veritate, art. 12, ad 2: *Angeli quantum ad visionem, qua vident res in Verbo, indifferenter*

se habent ad cognoscenda præsentia et futura. Quod optime confirmat exemplum de scientia divina, cujus æternitatem et immutabilitatem illa visio participat, et ideo, quæ naturaliter repræsentare potest, semper actu repræsentat, quamvis quia non est illi adæquata, nec comprehensiva, non sit repræsentatiya omnium futurorum vel præsentium: sicut etiam ibi dixit D. Thomas.

32. *Concluditur hujus capituli institutum.* — *Quid objici in contrarium possit.* — *Accedit confirmatio.* — Cum ergo nec visio illa capax sit intrinsece mutationis, saltem secundum ordinariam potentiam, et legem: et varietas illa vel cum augmento, vel sine illo fieri non possit sine mutatione in visione, concludimus, Angelum per totam æternitatem solum videre in Verbo, quæ in principio suæ beatitudinis vidit, ac proinde nullum augmentum in sua essentiali beatitudine, sive formaliter, sive materialiter sumpta recipere posse. Neque contra hoc objicitur ratio alicujus momenti, præter illam, quia sequitur, ex nostra sententia, vel Angelos beatos non videre in Verbo omnia, quæ ad statum eorum pertinent, vel videre simul a principio beatitudinis omnia, quæ in toto futuro tempore, et usque ad diem Judicii ad eorum statum pertinebunt. Primum videtur esse contra doctrinam D. Thomæ, et communionem, quam nos etiam in locis supra citatis, et in tom. 1, de Religione, secuti sumus. Secundum autem nimium videtur: quia inde sequitur, Angelum custodem videre omnes eventus futuros in homine in custodiam sibi commisso: quia omnes illi pertinent ad statum suum: quod esse falsum ex Daniele 10, aperte colligitur. Item sequitur, videre Angelos a principio diem Judicii, quia vident orationes sibi fundendas in illo tempore, et quia ad suum statum pertinet scire omnia, quæ in Ecclesia per eorum ministeria eventura sunt, quamdiu illa duraverit. Unde consequetur, ut videant ultimum diem durationis Ecclesiæ militantis. Et confirmatur argumentando a contrario, quia ad statum beati non pertinent futura, sed tantum præsentia; ergo necesse est, ut illa videat in Verbo, quando sunt præsentia, etiamsi antea non viderit, alias non videbit in Verbo, quæ ad suum statum pertinent. Antecedens est D. Thomæ, 1 par., quæst. 89, art. 8, et ratione patet, quia quæ futura sunt, non pertinent ad Angelorum administrationem, aut curam, sed solum ea, quæ sunt præsentia.

33. *Respondetur præcipuæ difficultati.* — Ad

principalem difficultatem respondetur: cum dicuntur Angeli beati videre in Verbo omnia, quæ ad suum statum pertinent, non esse hoc ad omnia extendendum, quæ per eorum ministeria in Ecclesia militante, et in omni tempore faciendæ sunt. Sed solum dicuntur ad statum eorum pertinere illa, quæ vel propter se, et propter magnam excellentiam suæ beatitudinis opus est eos in Verbo videre: vel quæ secundum divinæ providentiæ rationem opus est eos habere prævisa, ut facilius, et melius possint esse, quasi præparati, et dispositi, ut illa convenienter ministrare possint: et e contrario, ut Ecclesia militans, et homines in ea viventes fidentius possint cum sanctis Angelis, vel aliis beatis colloqui, et in eorum protectione confidere. Unde recte dixit Cajetanus 2, 2, q. 83, art. 4, ad 2, quod licet beati videant in Verbo orationes hominum a principio, non tamen opus esse, ut in Verbo videant, an implendæ sint, et a Deo exaudiendæ, vel quomodo, vel an res postulatae orantibus expediant. Quod ex dicto loco Danielis optime probatur. Et explicatur ex sententia Augustini in Enchirid., cap. 62, dicentis, sanctos Angelos videre in Verbo numerum hominum prædestinatorum. Nam ex illa sequitur, Angelum custodem videre in Verbo, an clientulus ejus prædestinatus sit, necne: et tamen non est opus, ut de singulis mediis, quæ pro salute ejus adhibet, prævideat, an sint futura efficacia, necne, quia primum magis necessarium est ad officium, quod Angelus erga suum clientem exercere debet, quam secundum. Hinc ergo ad difficultatem respondemus, Angelos quidem videre in Verbo a principio, quæ ad suum statum pertinent: neque inde sequi incommoda, quæ inferuntur quia non omnia faciendæ per eos, nec omnes circumstantiæ futurorum effectuum ad eorum statum pertinent, præsertim quoad ea, quæ ex libera Dei voluntate pendent, cujus decreta omnia per Angelos ministranda necesse non est a sanctis Angelis esse in Deo prævisa.

34. *Ad confirmationem respondetur.* — Ad confirmationem negatur assumptum, scilicet, ea tantum, quæ præsentia sunt, ad statum beatorum pertinere. Primo, quia id non dicit D. Thomas, in citatis locis primæ partis, nam ibi non loquitur de his, quæ ad statum beatorum spectant, sed simpliciter de his, quæ ab animabus videntibus Deum cognoscuntur, sive ad statum beatificum earum pertineant, sive non. Deinde (ut Cajetanus ibi exponit) non loquitur de omnibus rebus cujuscumque ordi-

nis jam præsentibus, seu actu existentibus: quia hoc modo necesse non est omnia præsentia ab omnibus cognosci animabus, imo nec ab Angelis sanctis, præsertim ea, quæ ad mysteria gratiæ, et internas cogitationis pertinent. Denique non loquitur de cognitione in Verbo, nec per novam revelationem, sed de scientia, quam ex vi sui status felicis credendum est habere de his, quæ apud viventes fiunt, et sic comparat animas sanctis Angelis, qui per connaturalem scientiam norunt omnia præsentia, licet futura, et cogitationes cordium non cognoscant. Unde ibi generaliter de omnibus sanctis animabus dicit D. Thomas, cognoscere omnia præsentia, cum tamen non omnia pertineant ad specialem statum uniuscujusque beati. Nam actionem hanc, quam ego modo exerceo, quilibet beatus videre poterit, si velit, per scientiam sibi inditam; peculiari autem modo, et in Verbo fortasse videt illam B. P. Ignatius, quia ad illius curam, et statum specialius pertinet.

35. *Progreditur responsio prædictæ confirmationis Egidii.* — Unde ulterius constat, falsam esse propositionem assumptam, quod tantum præsentia ad statum beatorum pertineant. Primo quia si sola præsentia est ratio cognoscendi illa, non alia revelatione, sed in Verbo ex vi visionis, ut quidam dicunt. Sic omnes beati videbunt omnia ista præsentia: et nulla erit differentia inter ea, quæ ad statum singulorum pertinent. Secundo, quia ad sanctos beatos, et præsertim Angelos, non solum pertinet videre præsentia ad sua ministeria convenienter præstanda, sed maxime futura, et præterita, ex quibus sæpe prudens administratio præsentium pendet: ergo pertinentia ad statum, præterita, præsentia, et futura comprehendunt: quamvis e contrario non omnia futura ad statum pertineant, ut dixi. Tertio, infra ostendemus sanctos Angelo illuminari a superioribus de multis non solum futuris, sed etiam futuris pertinentibus ad eorum munera: signum ergo est non omnia etiam præsentia videri ab Angelis successive in Verbo: nam quæ videntur in Verbo a quocumque Angelo, non per illuminationem superioris, sed per immediatam Dei revelationem cognoscuntur.